

FINDIK İHRACATINDA UYUŞMAZLIKLARIN TAHKİM YÖNTEMİYLE ÇÖZÜMÜ:
ISTAC ve TNA

ARBITRATION AS A DISPUTE SETTLEMENT MECHANISM FOR THE DISPUTES IN
NUT EXPORTS: ISTAC AND TNA

Yrd. Doç. Dr./Asst. Prof. Zeynep Çalışkan*

Öz

Fındık ihracatı Türk ekonomisine önemli katkı yapmaktadır. Ancak fındık ihracatı yapan şirketler risklerle karşılaşabilmektedir. Fındık ihracatı yapan firmaların dış ticarete karşılaşılabileceği en önemli risklerden biri ithalatçı ve ihracatçı firma arasında çıkması muhtemel uyuşmazlığın çözümüne ilişkin risktir. Tahkim, dış ticaret alanında uyuşmazlıkların çözüm yöntemi olarak son yıllarda uygulanan en önemli uyuşmazlık çözüm yöntemidir. Tahkimde doğru tahkim kurumunun seçimi ve tahkim anlaşmasının iyi kaleme alınmış olması çok önemli konulardır. Dolayısıyla bu çalışmada ilk olarak dış ticaret alanında tahkimin avantajları kısaca açıklanacaktır. Daha sonra, fındık ihracatından kaynaklanan uyuşmazlıkların çözümlenmesinde, İstanbul Tahkim Merkezi (ISTAC) Tahkim Kuralları ve The Nut Association (TNA), (Fındık Birliği) Tahkim Kuralları detaylı bir şekilde değerlendirilecektir.

Abstract

Nut exports make an important contribution to the Turkish economy. However, companies that export nuts can face risks. One of the most important risks that nut exporters may face in foreign trade is the risk of resolving possible conflict between exporters and importers. Arbitration is the most important dispute settlement method utilized in recent years as a dispute settlement method in foreign trade. The selection of arbitration institution and well drafted arbitration agreement are essential issues in arbitration. Thus, the advantages of arbitration in the field of foreign trade will be briefly explained in this study. Later, in this study, the arbitration rules of the Istanbul Arbitration Center (ISTAC) and The Nut Association (TNA), will be evaluated in detail for resolving the disputes arising from nut exports.

Anahtar Kelimeler: *Fındık ihracatı, Uyuşmazlık, Tahkim, ISTAC, TNA, Seri tahkim.*

Keywords: *Nut export, Arbitration, ISTAC, TNA, Fast track arbitration.*

---

* Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi, İstanbul, Türkiye. zeynepcaliskan@maltepe.edu.tr.

** Makale Gönderim Tarihi: 28.11.2017; Makale Kabul Tarihi: 25.12.2017.

*** Bu makale, 10-12 Mayıs 2017 tarihleri arasında Ordu Üniversitesi tarafından düzenlenen İktisadi ve Sosyal Boyutlarıyla Fındık Sempozyumu'nda sunulan bildirinin gözden geçirilmiş, genişletilmiş ve güncellenmiş halidir.

Giriş

Türkiye, dünyanın en önemli fındık üreticisi konumundadır. Bu bağlamda, fındık ihracatı ekonomimize önemli katkı yapmaktadır¹. Fındık ihracatı yapan firmaların dış ticarete karşılaşılabileceği en önemli risklerden biri ithalatçı ve ihracatçı firma arasında çıkması muhtemel uyuşmazlığın çözümüne ilişkin risktir. Tahkim, dış ticaret alanında uyuşmazlıkların çözüm yöntemi olarak son yıllarda kabul görmektedir ve denilebilir ki uluslararası ticari uyuşmazlıkların en yaygın çözüm yöntemi, tahkimdir. Uluslararası ticari uyuşmazlıklar alanında tahkimin tercih edilmesinin birçok sebebi bulunmaktadır. Bunlardan en önemlileri, uluslararası ticari tahkimde taraflara tanınan irade serbesti ilkesi, hakem kararlarının mahkeme kararlarına oranla daha etkin bir şekilde tenfiz edilebilirliği, uyuşmazlığın uzman kişiler tarafından çözümlenmesi, uyuşmazlığın gizlilik içerisinde çözümlenmesidir².

Tahkimde doğru tahkim kurumunun seçimi ve tahkim anlaşmasının iyi kaleme alınmış olması çok önemli konulardır. Dolayısıyla bu çalışmada ilk olarak uluslararası ticaret alanında tahkimin gelişmesi, tahkimin avantajları açısından kısaca açıklanacaktır. Daha sonra ise, bu çalışmada fındık ihracatından kaynaklanan uyuşmazlıkların çözümlenmesinde, İstanbul Tahkim Merkezi (ISTAC) Tahkim Kuralları incelenecektir. Bu kapsamda öncelikle belirtilmesi gereken nokta, İstanbul Tahkim Merkezi (ISTAC), uyuşmazlıkların tahkim yolu ile Türkiye’de çözümlenmesi için tahkim hizmeti vermek amacıyla 20.11.2014 tarihli ve 6570 sayılı “İstanbul Tahkim Merkezi Kanunu” ile İstanbul’da kurulmuş bir tahkim kurumudur³. ISTAC nezdinde yürütülen tahkim ve arabuluculuk faaliyetlerine uygulanmak üzere hazırlanan, İstanbul Tahkim Merkezi ve Arabuluculuk Kuralları, 26 Ekim 2015 tarihinde yürürlüğe girmiştir⁴. ISTAC, dış ticarete ilişkin uyuşmazlıkların çözümlenmesinde getirmiş olduğu tahkim kuralları ile fındık ihracatçılarımıza arabuluculuk ve tahkim hizmetleri sunmaktadır.

Çalışmamızın son bölümünde ise The Nut Association (TNA) Tahkim Kuralları detaylı bir şekilde değerlendirecektir. The Nut Association (TNA) adı altında İngiltere merkezli bir fındık birliği, 24 Nisan 2015 tarihinde kurulmuştur⁵. Fındık konusunda uzman kişilerce ve fındık ile

¹ Türkiye'den 1 Eylül 2016 ile 30 Nisan 2017 tarihleri arasında 173 bin 203 ton fındık ihracatı yapılmış ve karşılığında 1 milyar 430 milyon 882 bin dolar gelir elde edilmiştir. <http://www.hurriyet.com.tr/173-bin-ton-findik-ihrac-edildi-40444655> (erişim tarihi: 12.8.2017). Fındık ihracatı istatistiki bilgileri için bkz: <http://www.kib.org.tr/tr/ihracat-istatistikler-findik-istatistikleri.html> (erişim tarihi: 12.8.2017).

² Nigel BLACKABY/ Costantine PARTASIDES QC/ Alan REDFERN/ Martin HUNTER, *Redfern and Hunter On International Arbitration*, Sixth Edition, Oxford University Press 2015, s. 28-30

³ RG 29.11.2014-29190.

⁴ <https://istac.org.tr/istanbul-tahkim-merkezi-tahkim-ve-arabuluculuk-kurallari-yururluge-girdi-4/> (erişim tarihi: 12.8.2017).

⁵ <http://www.thenutassociation.org/about/history> (erişim tarihi: 12.8.2017).

ilgili her türlü sorunun giderilmesi amacıyla kurulan bu kuruluş bünyesinde bir tahkim kurumu yer almaktadır. TNA'nın tahkim kuralları, 13 Mayıs 2016 tarihinde kabul edilmiş olup, fındık sektöründe uzman hakemlerin bulunduğu listeden seçilen hakemler tarafından uyuşmazlık çözümlenecektir. Bu çalışmanın son bölümünde hakemlerin seçimi, hakem kararı ve hakem kararına karşı temyiz imkanı konularında TNA kuralları incelenecektir. Çalışmanın sonuç bölümünde ise, Türk fındık ihracatçıları için ISTAC ve TNA tahkimlerinden hangisinin daha avantajlı olacağı tespit edilecektir.

I. Fındık İhracatından Kaynaklanan Uyuşmazlıkların Çözümünde Tahkimin Avantajları

Uluslararası ticari ilişkilerde birçok risk mevcuttur. Bu risklerin birçoğu daha çok ticari faaliyetin ya da ilişkinin geçtiği ülkenin veya birden fazla ülkenin hukukuyla ilgilidir. Yakından incelendiğinde ticari faaliyetin tarafları arasındaki sözleşmenin ya da ilişkinin hukuki niteliğini düzenleyen milli hukukta sonradan gerçekleşen değişiklikler, uyuşmazlığın sulh olunarak çözümünün güçlüğü, yerel yargıda yıllarca çözümlenemeyen uyuşmazlıklar, yüksek harç, teminat yükümlülüğü vb. ücretler ve ayrıca sonuçta kesinleşen kararın icrası aşamasında karşılaşılan güçlükler uluslararası ticaretteki riskleri arttırmaktadır⁶. Özellikle fındık ihracatı yapan firmaların dış ticarete karşılaşılabileceği en önemli risklerden biri ithalatçı ve ihracatçı firma arasında çıkması muhtemel uyuşmazlığın çözümüne ilişkin risktir. Bu riskleri azaltmaya ya da ortadan kaldırmakta en uygun çözüm yöntemi, uluslararası tahkimdir. Uluslararası ticari tahkimin ticaret alanında en geniş kitlelerce benimsenen hukuki çözüm yöntemi olmasının nedeni, belirtilen hukuki risklerin ve bu risklerin sebep olduğu masrafların en aza indirilmesi amacıyla hizmet eden en uygun alternatif çözüm yöntemi olmasıdır.

Bu sebeple, uluslararası tahkimin tercih edilme nedenlerini kısaca açıklamakta fayda vardır. Uluslararası ticarete taraflar açısından en önemli konu yargı merciinin tarafsız ve bağımsız olmasıdır. Çünkü adaletin gerçekleşmesi yargı kurumunun bu özelliklerine bağlıdır. Uluslararası ticari tahkimin tercih edilmesinin en önemli sebeplerinden biri tahkimin yerel mahkemelerin aksine tarafsız ve bağımsız olmasıdır⁷. Ticari uyuşmazlıklarda taraflar birbirlerinin milli hukukuna dayanan mahkeme seçimlerini tercih etmezler. Çünkü her ne kadar

⁶ Cemal ŞANLI, *Uluslararası Ticari Akitlerin Hazırlanması ve Uyuşmazlıkların Çözüm Yolu*, Altıncı Bası, Beta, İstanbul, 2016, s. 291.

⁷ Margaret L.MOSES; *The Principles and Practice of International Commercial Arbitration*, Cambridge, Second Edition, 2012, s. 1-3.

teorik olarak yerel mahkemeler bağımsız ve tarafsız olarak kabul edilse de pratikte bağlı oldukları devletin siyasi, sosyal, ekonomik politikalarının etkisi altındadırlar⁸. Bu nedenle, uluslararası ticari alanda milli mahkemelerden bağımsız ve tarafsız bir başka uyuşmazlık çözüm yöntemine ihtiyaç duyulmuş ve bu boşluğu da uluslararası ticari uyuşmazlıklarda tahkim müessesesi doldurmuştur⁹. Tahkimde alanında uzmanlaşmış kişiler hakem olarak seçilebilirler, bu da tarafların arasındaki ticari uyuşmazlığın hiçbir devlet mahkemesine bağlı olmadan bağımsız ve tarafsız bir şekilde çözümlenmesini sağlar¹⁰. Taraflar aralarındaki uyuşmazlığın tahkim alanında çözüleceğini kararlaştırdıklarında hakemi ya da hakemleri kendileri belirleyecekler, tahkim yerini ya da kurumsal tahkime mi veya ad hoc tahkime mi başvuracaklarını; kısaca, uyuşmazlığın çözümüne ilişkin bütün konuları kendileri belirleyecekleri için bağımsız ve tarafsız bir hukuki çözüm yolunu tamamen kendi iradeleriyle kararlaştırmış olacaktırlar¹¹.

Belirtildiği üzere tahkim tamamen tarafların iradesiyle, serbestçe belirlenen bir uyuşmazlık çözüm yöntemidir¹². Bu nedenle milli mahkemelerden farklı olarak daha hızlı karar alınır ve bundan dolayı da daha az masraf yapılır. Milli mahkemelerde hakimlerin incelemeleri gereken dosya sayısının son derece fazla olması ve her ticari konuda uzman olmamaları nedeniyle yapılan inceleme için bilirkişiye başvurmaları, ayrıca mahkemelerin kendi milli hukukları ve usul hukuklarıyla bağlı olmaları, işleyiş tarzı ve kurumsal yapısı nedeniyle bürokratik işleyiş tabi olması vb. nedenlerden dolayı davalar süratle karara bağlanamamaktadır. Davalarda çözüm sürecinin uzaması ekonomik anlamda tarafların ikisi içinde önemli bir dezavantaj oluşturmaktadır. Zira enflasyonun etkisiyle tarafların maddi taleplerinin değerinin aşırı azalması ya da gereksiz artması söz konusu olmaktadır. Bu durum da daha hızlı karar alınabilmesini sağlayan tahkim müessesesinin tercihine neden olmaktadır¹³.

Genel olarak incelendiğinde uluslararası ticari tahkim kurumları nezdinde yürütülen tahkimlerde tek hakem veya hakem heyeti uzman kişilerden oluşmaktadır¹⁴. Bu nedenle, tahkime başvuranlar milli mahkemelere kıyasla hem daha adil hem de milletlerarası ticaretin

⁸ ŞANLI, s. 292.

⁹ Türk Hukukunda Uluslararası Tahkimin kaynakları için bkz: Ergin NOMER/Nuray EKŞİ/Günseli ÖZTEKİN GELGEL, *Milletlerarası Tahkim Hukuku*, Cilt I, 5. Bası, Beta, 2016, s. 15-18; Aysel ÇELİKEL/ Bahadır ERDEM, *Milletlerarası Özel Hukuk*, 14. Bası, Beta, İstanbul, 2016, s. 748-755, Vahit DOĞAN, *Milletlerarası Özel Hukuk*, 3. Baskı, Savaş Yayınevi, 2015, s. 134-135.

¹⁰ Gary B. BORN, *International Arbitration: Law and Practice*, Kluwer Law International BV, 2012, s. 5.

¹¹ BORN, s. 4.

¹² Ilias BANTEKAS, *An Introduction to International Arbitration*, Cambridge, 2015, s. 4.

¹³ ŞANLI, s. 292.

¹⁴ Ziya AKINCI, *Milletlerarası Tahkim*, Genişletilmiş ve Güncelleştirilmiş 4. Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2016, s. 8.

gereklerine daha uygun kararlar elde etmekte ve bu sayede de daha süratli bir şekilde de sonuca ulaşmaktadırlar. Mesela WIPO tahkim mekanizması, tarafların arasında fikri ve sınai haklara ilişkin bir uyuşmazlık olduğunda yerel mahkemeler yerine tercih edebilecekleri bir uluslararası çözüm mekanizmasıdır¹⁵.

Tahkimin uluslararası ticaret alanında kabul görmesindeki en önemli neden ise, yerel yargı kararlarına oranla hakem kararlarının icrasındaki kolaylık ve yaygınlıktır¹⁶. BM tarafından hazırlanan Yabancı Hakem Kararlarının Tanınması ve Tenfizine İlişkin 1958 Tarihli New York Anlaşmasına 157 devlet taraftır¹⁷. Söz konusu anlaşma uyarınca bir taraf devlette alınan bir hakem kararı diğer bir taraf devlette tenfiz edilebilecektir. Hakem kararının tenfizinden sonra ise tenfiz edilen ülkede icraya konulabilecektir. Bu durum hem tacirlere hem de hukukçulara uluslararası ticari uyuşmazlıkların çözümünde karşılaşılabilecek sorunlar anlamında önemli bir hukuki güvenlik sağlamaktadır.

Ayrıca tahkimin bir diğer tercih nedeni ise gizli olmasıdır. Milli mahkemelerde asıl olan duruşmaya herkesin katılabilmesi iken tahkimde ise oturumlara tarafların izni olmadan hiç kimse katılamaz. Bu anlamda, alınan hakem kararının basımı sırasında tarafların adları veya oturum sırasında belirtilen ticari sırlar ve bunun gibi tarafların gizli kalmasını istediği diğer unsurlar tarafların kendi rızaları alınmadan asla yayınlanamaz. Bu nedenle gizlilik prensibi ticari alandaki uyuşmazlıklarda tahkimin tercih edilmesinin bir diğer önemli sebebinin teşkil eder¹⁸.

Ayrıca tahkim usulü hem hakem ya da hakemlerin uzlaştırıcı olma görevinden kaynaklı hem de mahkemelerde uzun yargı süreçleriyle kıyaslandığında daha az tahrip edici olduğundan yerel yargıyla karşılaştırıldığında daha barışçıldır. Önemle altı çizilmesi gereken husus ise tahkim usulünün uluslararası ticarete tercihi esas anlamda özel bir yargılama usulü olmasından kaynaklanmaktadır. Bu kapsamda tahkim uluslararası özellikli ticari uyuşmazlıkların çözüm yöntemi olarak çağdaş dünyadaki ortak değer ve ideal olan “demokratikleşme” ile “sivilleşme” ilkeleriyle de uyumludur¹⁹. Bu anlamda uluslararası alanda ticari uyuşmazlıkların görülebileceği milletlerarası bir mahkeme olmadığı için tahkim bu boşluğu tarafların iradelerini

---

¹⁵ Yusuf ÇALIŞKAN, *Uluslararası Fikri Mülkiyet Hukukunda Uyuşmazlık Çözüm Mekanizmaları: WIPO Tahkimi ve Dünya Ticaret Örgütü*, Değişim Yayınları, İstanbul, 2008, s. 45 vd.

¹⁶ ŞANLI, s. 292; AKINCI, s. 8;

¹⁷ http://www.uncitral.org/uncitral/en/uncitral_texts/arbitration/NYConvention_status.html (erişim tarihi: 12.8.2017).

¹⁸ BLACKABY/PARTASIDES QC/ REDFERN/ HUNTER, s. 30.

¹⁹ ŞANLI, s. 294.

esas olarak doldurmayı hedeflemiştir. Uluslararası tahkim davalarının ve alınan hakem kararlarının çokluğu ise bize bu kapsamda tahkimin amacına ulaştığını göstermektedir.

II. Fındık İhracatçılarına Uyuşmazlıkların Çözümünde Bir Alternatif: ISTAC Tahkimi

A. Genel Olarak

İstanbul Tahkim Merkezi, ilk olarak Finans Merkezi Projesi içinde gelişmiş ve özellikle Tahkim alanında Türkiye projesi olarak ortaya çıkmıştır²⁰. Bu kapsamda İstanbul Tahkim Merkezi (ISTAC), uyuşmazlıkların tahkim yolu ile Türkiye’de çözülmesi için 20.11.2014 tarihli ve 6570 sayılı “İstanbul Tahkim Merkezi Kanunu” ile merkezi İstanbul olan, tüzel kişiliğe sahip kurumsal tahkim hizmeti vermek amacıyla kurulmuş olan bağımsız bir tahkim kurumudur. ISTAC teşkilatının genel yapısı 5. madde de düzenlenmiştir. Buna göre, merkezin genel yapısı Genel Kurul, Yönetim Kurulu, Denetçi, Danışma Kurulu, Milli ve Milletlerarası Tahkim Divanları ve son olarak Genel Sekreterlikten oluşmaktadır.

ISTAC milli ve milletlerarası olmak üzere iki tahkim divanından oluşmaktadır. Tahkim divanları bu kapsamda milli ya da milletlerarası uyuşmazlıklar alanında hakemlerin belirlenmesi, değiştirilmesi, reddi, davaların birleştirilmesi, tahkim süresinin uzatılması, sürelerin değiştirilmesi ve hakem ücretlerinin belirlenmesi gibi hususlarda karar verme yetkisine sahiptir. Altını çizerek belirtilmesi gereken nokta ise, Divanların her ikisinin de tahkim yargılamasına katılmaları söz konusu değildir. Yabancı ülkelerde kurulmuş olan benzeri tahkim kurumları gibi ISTAC Divanı da yazışma vb. işlerden sorumludur ve kesinlikle mahkeme değildir. ISTAC kapsamında faaliyet gösteren tahkim ve arabuluculuk uyuşmazlıklarında uygulanmak için hazırlanmış olan İstanbul Tahkim ve Arabuluculuk Kuralları, 26 Ekim 2015 tarihinde yürürlüğe girmiştir²¹. ISTAC’ın bir diğer önemli özelliği ise kuruma başvurabilmek için herhangi bir ticaret ya da sanayi odasına veya sektörel ya da mesleki kurum ya da kuruluşa üye olmak şart değildir²².

²⁰ Ercüment ERDEM, *Milletlerarası Ticaret Hukuku*, Onikilevha, İstanbul, 2017, s. 617; AKINCI, s. 431.

²¹ Cemal ŞANLI/ Emre ESEN/ İnci Ataman FİGANMEŞE, *Milletlerarası Özel Hukuk*, 5. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2016, s. 611-612.

²² ŞANLI/ ESEN/ ATAMAN FİGANMEŞE, s. 612.

B. ISTAC Tahkim Yargılaması

1. Tahkim Divanı

İstanbul Tahkim Merkezinin getirmiş olduğu en büyük yeniliklerden biri, Tahkim Divanıdır. Tahkim Divanı milli ve milletlerarası uyuşmazlıklar açısından ikiye ayrılmıştır²³. Divanların her ikisi de uyuşmazlığı bizzat çözmez fakat uyuşmazlığı çözecek hakemleri belirlemek, değiştirmek, hakemlerin reddi durumunda yeni hakem veya hakemleri belirlemek, davaların birleştirilmesi, tahkim süresinin uzatılması, sürelerin değiştirilmesi, idari masrafların ve hakem ücretlerinin belirlenmesi vb. konular Divanın görev alanına girmektedir.

2. Tahkim Anlaşması

Diğer tahkim yargılamalarında olduğu gibi, uyuşmazlığın tahkim yöntemi ile İstanbul Tahkim Merkezinde görülebilmesi için tarafların aralarında yapmış oldukları tahkim sözleşmesinde ya da ana sözleşmede yer alan herhangi bir maddede İstanbul Tahkim Merkezini uyuşmazlık çözüm mekanizması olarak seçmeleri gereklidir²⁴. Ayrıca taraflar *ad hoc* tahkimi diğer bir ifadeyle kurumsal olmayan tahkim methodunu seçseler dahi hakemlerin atanması için İstanbul Tahkim Merkezinin yetkili olmasını kararlaştırabilirler. Bu ihtimalde İstanbul Tahkim Merkezi uyuşmazlığın çözümünde görev alacak hakemleri seçecek ve görevi bu şekilde bitecektir. Ayrıca taraflar isterlerse İstanbul Tahkim Merkezi nezdinde uyuşmazlığın UNCITRAL kuralları çerçevesinde çözümlenmesini talep edebilirler. Bu şekilde özellikle yabancılar açısından hem daha iyi bildikleri kuralların uygulanmasını sağlamış hem de kurumsal tahkimin faydalarından da yararlanabilmelerine olanak tanınmıştır²⁵.

İstanbul Tahkim Merkezi Kurallarının, ancak tarafların yapacakları tahkim anlaşmasında İstanbul Tahkim Merkezi Kurallarını seçmeleri durumunda uygulanacağı, Kuralların 2. maddesinde açıkça belirtilmiştir. İstanbul Tahkim Merkezi, uluslararası benzerleri gibi taraflara kolaylık sağlaması açısından örnek bir tahkim şartı düzenlemiştir. “*Bu sözleşmeden kaynaklanan veya bu sözleşmeyle ilişkili olan tüm uyuşmazlıklar, İstanbul Tahkim Merkezi Tahkim Kuralları uyarınca nihai olarak tahkim yoluyla çözümlenecektir.*” Ayrıca bu tahkim şartında, hakemlerin sayısı, hakemler, tahkim dili, tahkimde esasa uygulanacak hukuk, tahkim yeri, vb. unsurlar da yer alabilir. Taraflar bu örnekteki ifadenin aynısını kararlaştırmak

---

²³ AKINCI, s. 436.

²⁴ AKINCI, s. 437.

²⁵ AKINCI, s.437-438.

yükümlülüğü altında değillerdir. Tahkim maddesinden ya da sözleşmesinden tarafların İstanbul Tahkim Merkezini aralarındaki uyuşmazlıkların çözüm yöntemi olarak kararlaştırdıklarına ilişkin iradelerinin açıkça anlaşılır olması yeterlidir. Bu nedenle tarafların, İTM, ISTAC veya benzeri ifadeler kullanmaları durumunda da İstanbul Tahkim Merkezi Tahkim Kuralları uyarınca tahkimi kararlaştırdıklarının kabul edileceği kurallarda hüküm altına alınmıştır²⁶.

Eğer davalı geçersiz bir tahkim anlaşması ya da şartının olduğu iddiasındaysa, tahkim talebine cevabında tahkim anlaşmasının varlığı, geçerliliği, içeriği ya da uygulanması hakkındaki itirazını belirtecektir. Eğer davalı bu duruma ilişkin itiraz etmeden doğrudan doğruya esas hakkındaki savunmasını yaparsa ya da karşı dava açarsa, bu durumda artık tahkim anlaşmasının geçersizliğine dair itirazda bulunamaz. Ancak davalının oturumlara katılmaması durumunda böyle durumlarda davalının itirazı olmasa bile hakem ya da hakem kurulu geçerli bir tahkim anlaşmasının olup olmadığını resen kontrol edecektir²⁷.

Bazı hallerde taraflar arasındaki ilişki birden fazla sözleşmeden kaynaklanabilir. Mesela şirket devralmalarında genel olarak taraflar arasında ortaklar sözleşmesi, hisse devir sözleşmesi, teknik yardım sözleşmesi gibi birden çok sözleşme söz konusu olabilmektedir. Bu gibi durumlarda taraflarca her sözleşmede İstanbul Tahkim Merkezi kuralları seçilebileceği gibi tarafların onayı alınarak birden fazla sözleşmeden kaynaklanan uyuşmazlıklar hakkında tek bir tahkim davası açılabilir²⁸. Ayrıca tarafların aynı olması koşuluyla hali hazırda açılmış olan iki ya da daha fazla davanın birleştirilmesine de karar verilebilir. Davaların birleştirilmesine, Divan karar verecektir. Eğer davanın birden fazla tarafı bulunmaktaysa o zaman tüm tarafların birleşmeye onay vermesi gerekmektedir. Eğer Divan birleşme kararı verirse ilk açılan dava bünyesinde birleşme gerçekleşecektir²⁹.

Tahkim anlaşması kapsamında taraflar tahkim yerini istedikleri şekilde seçebileceklerdir. Tahkim yerinin taraflarca belirlenmemesi durumunda tahkim yeri İstanbul'dur³⁰. Ayrıca taraflar aralarındaki tahkim şartı ya da sözleşmesinde tahkim yeri olarak İstanbul'u ya da başka bir ülkeyi kararlaşırsalar dahi hakem ya da hakem kurulu tarafların görüşünü aldıktan sonra duruşma ya da oturumları tarafların, taraf vekillerinin ya da tanıkların yahut da bilirkişilerin çoğunluğunun bulunduğu yerde yapılmasına karar verebilir³¹. Çünkü tahkim yeri coğrafi

²⁶ İstanbul Tahkim Merkezi Tahkim Kuralları, 2(2) madde.

²⁷ AKINCI, s.438-439.

²⁸ AKINCI, s.440.

²⁹ İstanbul Tahkim Merkezi Tahkim Kuralları, 11. madde.

³⁰ İstanbul Tahkim Merkezi Tahkim Kuralları, 23. madde.

³¹ AKINCI, s. 441.

konumdan ziyade tahkim kararına karşı açılacak iptal davası veya hakem kararının tenfizi açısından sonuçları olan bir kavramdır.

Tahkim dilini de taraflar aralarındaki tahkim sözleşmesi ya da şartında kararlaştırabilirler³². Milletlerarası Tahkim açısından bakıldığında tarafların tahkim dilini kendilerinin belirlemeleri yargılamanın takibi, istedikleri avukatla temsil edilmeleri ve belgelerin tercümana ihtiyaç olmadan sunulması açısından çok önemlidir. Eğer taraflar aralarında tahkim dilini belirlememişlerse bu takdirde hakem ya da hakem kurulu tahkim dilini belirleyecektir. Ancak tahkim dili belirlenirken kurul ya da hakem tarafların aralarında yapmış oldukları uyuşmazlığın kaynaklandığı ana sözleşmenin dilini, tarafların aralarındaki yazışmaların dilini esas almalıdır.

Taraflar aralarındaki tahkim şartı ya da sözleşmesiyle uyuşmazlığın esasına uygulanacak hukuku da kararlaştırabilirler³³. Eğer taraflar aralarında bu hususu kararlaştırmamışlarsa bu durumda hakem ya da hakem kurulu uygulanacak hukuku kendisi belirleyecektir³⁴. Bazı hallerde taraflar belirli bir devlet hukuku yerine uyuşmazlık hakkında hakkaniyet ve nesafete göre karar verilmesini öngörebilirler. Genellikle bu durum tarafların aralarındaki uyuşmazlığın konusu itibariyle uzmanlık gerektiren bir alanda olması veya uyuşmazlığın sadece miktar ya da kalite konularına ilişkin olması hallerinde görülür. Hakemin ya da hakem kurulunun hakkaniyet ve nesafete göre karar vermesi ancak tarafların bu konuda hakem ya da hakemlere açıkça yetki vermesi durumunda söz konusu olabilir³⁵.

3. Hakemlerin Seçimi ve Reddi

Tahkimin en önemli özelliklerinden biri uyuşmazlığın hakemler tarafından çözülmesidir. Hakemler yerel yargıdan tamamen bağımsız kişilerdir. Bu nedenle, tahkim, uyuşmazlık çözüm yöntemleri arasında en çok tercih edilen yöntemdir. Yerel yargıdan bağımsız olmalarına rağmen aldıkları kararlar tıpkı yerel mahkeme kararları gibi bağlayıcı ve cebren icra kabiliyetine haizdir. Hakemlerin tarafsızlığı ve bağımsızlığına ilişkin temel prensipler, İstanbul Tahkim Merkezi Kurallarının 12/1. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre; her hakem tarafsız ve bağımsız olmalı ve bu bağımsız ve tarafsızlığını tahkim yargılaması sona erene kadar korumalıdır. Hakemlerin bağımsızlığı, hakemin ekonomik, sosyal ya da mesleki olarak

³² İstanbul Tahkim Merkezi Tahkim Kuralları, 24. madde.

³³ Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz: Sibel ÖZEL; *Milletlerarası Ticari Tahkimde Kanunlar İhtilafı Meseleleri*, İstanbul, 2008, s. 121-123; ŞANLI/ ESEN/ ATAMAN FİGANMEŞE, s. 613; AKINCI, s. 442.

³⁴ İstanbul Tahkim Merkezi Tahkim Kuralları, 25. madde.

³⁵ AKINCI, s.442.

tarafarla veya uyuşmazlıkla hiçbir alakasının olmamasını ifade ederken, tarafsızlığı ise tahkim yargılaması sırasında her iki tarafa da eşit ve herhangi bir ayırım yapmadan davranması anlamına gelmektedir³⁶. Hakem adayını görevini kabul etmeden evvel eğer varsa tarafsızlığına veya bağımsızlığına gölge düşürebilecek durumları yazılı olarak Sekreteryaya'ya bilmekle yükümlüdür. Sekreteryaya ise bu bilgileri taraflara bildirir ve durumla ilgili görüşlerini alır. Eğer taraflardan biri Hakemin bildirimini tarafsızlığına ya da bağımsızlığına gölge düşürecek nitelikte olduğu görüşündeyse Divan, hakem adayının görev için uygun olup olmadığına karar verecektir.

Hakem sayısını taraflar kendi aralarında belirleyebilecekleri gibi eğer bu hususa karar verememişlerse, Divan tarafından belirlenir³⁷. Taraflar tahkim sözleşmesi ya da şartında tek hakemin görev yapacağına karar vermişlerse fakat davacının tahkim talebini karşı tarafa tebliğinden itibaren 30 gün zarfında ya da Sekreteryaya tarafından verilen ek süre içinde taraflar tek hakemin seçimi hususunda anlaşamazlarsa, hakem Divan tarafından belirlenecektir. Eğer uyuşmazlık Hakem kurulu tarafından çözümlenecek ise bu durumda her bir taraf birer hakem seçer ve seçilen iki hakem üçüncü hakemi belirler. Taraflar tahkim talebi ve tahkim talebine cevap dilekçesinde seçtikleri hakemleri belirtmelidirler. Taraflardan biri hakem seçmezse bu durumda hakem Divan tarafından seçilecektir³⁸. Taraflarca aksi kararlaştırılmadıkça, uyuşmazlığın iki tarafının seçtiği birer hakem, kurul başkanı olacak olan üçüncü hakemi belirler. Eğer seçilen iki hakem 15 gün içinde üçüncü hakemi belirleyemezse seçimi Divan yapacaktır³⁹. Divan hakem tayini sırasında hakemlerin tarafsızlığına ve bağımsızlığına gölge düşürecek hususlara dikkat etmelidir. Özellikle de, tarafların yabancı olduğu uyuşmazlıklarda tarafların vatandaşlıklarına, uyuşmazlık konusunda gerekli bilgiye sahip olup olmadıklarına ve tahkim uyuşmazlığına yeterli zaman ayırabilecek durumda olup olmadıklarına dikkat ederek hakem belirlemelidir⁴⁰.

Nasıl ki mahkemelerde hakimin reddi mümkünse tahkim yargılamasında da hakemlerin reddi söz konusu olabilmektedir. Öncelikle hakem veya hakemler ismen ya da belirli özellikleri açıkça tahkim anlaşmasında yazıyorsa bu durumda ya gerekli özellikleri taşımamaları ya da ismen belirtilen hakemin sakatlanması yahutta zamanı olmadığından görevi reddetmesi

---

³⁶ AKINCI, s.443.

³⁷ Cemile DEMİR GÖKYAYLA, '*İstanbul Tahkim Merkezi Kuralları Uyarınca Divanın Yetki ve Görevleri*', Milletlerarası Özel Hukukta Güncel Konular Sempozyumu, Eskişehir, 21-22 Nisan 2016 Sempozyum Bildirileri ve Tartışmalar, Editörler: Bilgin Tiryakioğlu, Mesut Aygün, Ali Önal, Kübra Altıparmak, Cansu Kaya, Yetkin Yayınları, Ankara, 2016, s. 339.

³⁸ İstanbul Tahkim Merkezi Tahkim Kuralları, 14 (2). madde.

³⁹ İstanbul Tahkim Merkezi Tahkim Kuralları, 14 (3). madde.

⁴⁰ AKINCI, s. 445.

ihtimallerinde hakemin reddedilmesi söz konusu olacaktır. Benzer şekilde hakemin tarafsızlığından ya da bağımsızlığından şüphe uyandıracak bir hususun olması durumunda da hakemin reddi söz konusu olabilecektir. Hakem göreve başlamadan önce ya da başladıktan sonra bu hususlar ortaya çıkabilir. Mesela hakem seçilip tahkim yargılamasında uyuşmazlık görülmeye başlandıktan sonra hakem yargıç olarak atanırsa ya da hapse girse bu gibi durumlarda hakemin fiilen görevini sürdürmesi artık mümkün olmamaktadır⁴¹.

Hakemin reddinine ilişkin talep Sekreteryaya'ya sunulacak bir yazı ile yapılacaktır. Bu beyanda hakemin reddine neden olan durum ya da durumlar ayrıntılı bir şekilde açıklanacak ve ilgili belgeler sunulacaktır. Hakemin seçildiği ya da tayin edildiğinin taraflara tebliği tarihinden itibaren 30 gün içinde Sekreteryaya'ya hakemin reddi talebinde bulunulur. Eğer tahkim yargılamasının ileriki safhalarında hakemin reddi sebepleri ortaya çıkarsa bu durumun anlaşılmasından itibaren 30 gün içinde hakemi red talebinde bulunulması gereklidir⁴². Sekreteryaya bu husus hakkında 15 gün içinde olmak koşuluyla, karşı tarafın ve tek hakemin yada kurulun görüşünü alacaktır. Reddi talep edilen hakem kendisi çekilmezse ya da uyuşmazlığın tüm tarafları red konusunda anlaşamazlar ise, red talebi Divan tarafından incelenip karara bağlanacaktır. Eğer Divan hakemin reddine karar verirse hakemin görevi sona erecek ve yeni hakem belirlenecektir. Red olunan hakem hangi usulde belirlendiyse yeni hakemde aynı usulle belirlenecektir⁴³. Hakem değişikliğinden sonra tahkim yargılamasının ne ölçüde tekrarlanacağına tek hakem ya da hakem kurulu karar verecektir. Söz konusu karar verilirken, bu hususun taraflar açısından mümkün olduğunca zaman ve para kaybına yol açmadan halledilmesi son derece önemlidir. Çünkü tahkim yerel yargıdan daha kısa sürede ve masrafsız olduğu için tercih edilmektedir.

Divan'ın hakem veya hakemlerin tayini, reddi, değiştirilmesi yönündeki kararları kesindir ve söz konusu kararların gerekçesi açıklanmaz. Kararların gerekçesinin açıklanmaması, milletlerarası tahkimde sıkça kullanılan bir yöntemdir⁴⁴. Özellikle hakemin reddi kararlarının kişiselleştirilerek bu anlamda bir mücadeleye girilmesinin önüne geçilmek istenmiş ve ayrıca ilgililerin tahkim sürecini bir an önce ve sağlıklı bir şekilde tamamlaması amaçlanmıştır⁴⁵.

---

⁴¹ AKINCI, s.445.

⁴² İstanbul Tahkim Merkezi Tahkim Kuralları, 16 (2). madde.

⁴³ AKINCI, s.447.

⁴⁴ AKINCI, s. 448.

⁴⁵ AKINCI, s.448.

4. Tahkim Yargılaması

İstanbul Tahkim Merkezi Kuralları, tahkime başlarken davacıya iki farklı yöntem sunmaktadır. Buna göre davacı isterse sadece tahkim talebini sunabilir ya da direkt olarak dava dilekçesiyle başvuru yapabilir⁴⁶. Bazı uyuşmazlıklarda davacı taraf zamanaşımı nedeniyle veya farklı sebeplerle bir an evvel başvuru yapması gerektiği için kısa zaman içinde tüm hukuki vakıaları açıklayacak ya da delilleri temin edecek durumda olmayabilir. Bu ihtimalde davacı tahkim başvurusunu tahkim talebiyle yapabilir ve asıl ayrıntılı açıklamalarını ve delillerini içeren dava dilekçesini daha sonra verebilir. Ayrıca davacı davaya hazır ise ve zaman kaybetmek istemiyorsa bu durumda da doğrudan davaya, dava dilekçesi ve eklerini teslim ederek başlayabilecektir. Aynı durum davalı açısından da söz konusudur. Tahkim yargılaması tahkim talebi ile gerekli başvuru harcının Sekreteryaya yatırılmasıyla başlamış sayılır⁴⁷. Başvuru harcı yatırılmadan dava açılmış sayılmaz. Tahkim talebi, davacının ana dilekçesi değildir sadece dava hakkında genel bilgilerin yer aldığı özet bir başvuru beyanı niteliğindedir. Talepte tarafların iletişim bilgileri, uyuşmazlığın konusuna, niteliklerine ilişkin bilgiler ile vakıalara ve talep sonucuna ilişkin bazı bilgiler yer almaktadır. Bunlara ilave olarak talep sonucuyla beraber miktarı belirli olan taleplerin tutarı ve belirli olmayanların ise yaklaşık değeri yazılmalıdır. Talep miktarı harcın belirlenmesinden hakem seçiminde kadar birçok aşamada önem taşımaktadır. Eğer miktar belirlenemiyorsa yaklaşık bir değer yazılması da yeterli olmaktadır.

Sekreteryaya tahkim harcını, tahkim talebi ya da dilekçesini yeterli sayıda örnekleriyle beraber aldığı anda bunların birer nüshasını davalıya gönderir. Davalı 30 gün içinde ister tahkim talebine cevap dilekçesiyle isterse tam cevap dilekçesiyle davacının iddialarına cevap verecektir. Ancak eğer davalı tahkim talebine cevap dilekçesi sunma yolunu seçerse, bu durumda 30 günlük süre sadece söz konusu talebe cevap sunmak için kullanılır. Asıl dava dilekçesine cevabı ise hakem heyeti ya da tek hakem seçildikten sonra “Usulü zaman çizelgesinde” belirtilen süre içinde verecektir⁴⁸.

5. Görev Belgesi

Özellikle milletlerarası tahkim uygulamasında görülen ve bu sebeple 4686 sayılı Milletlerarası Tahkim Kanununda da düzenlenen görev belgesi, tahkim yargılamasının başında

---

⁴⁶ Mehmet Rıfat BACANLI, *Bir Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolu Olarak İstanbul Tahkim ve Arabuluculuk Merkez (ISTAC) Tahkim Yargılamasında Delillerin İbrası ve Değerlendirilmesi*, Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, 2016, 8, s. 94.

⁴⁷ İstanbul Tahkim Merkezi Tahkim Kuralları, 7. Madde.

⁴⁸ AKINCI, s. 453.

hakemlerin uyuşmazlığa hakimiyetlerini sağlamak, hakem kararının daha sonra taraflardan birinin talebiyle iptali ihtimalini azaltmak gibi amaçlara hizmet etmektedir. Bu sebeplerden dolayı, görev belgesi, İstanbul Tahkim Merkezi Kuralları çerçevesinde de düzenlenmiştir⁴⁹. Buna göre, görev belgesi tahkim talebi ve tahkim talebine cevap verilmesinden hemen sonra düzenlenmelidir⁵⁰. Bu şekilde uyuşmazlığı inceleyecek olan hakemler hem her iki tarafın uyuşmazlığa ilişkin durumlarını görececek hem de tahkim yargılamasının başından itibaren uyuşmazlık açısından önemli hususların tespitini yapabileceklerdir. Görev belgesinde belirtilecek hususlar ise tahkim yargılamasının tarafların, hakem ya da hakemlerin adları, iletişim adresleri vb., ayrıca tarafların iddia ve savunmalarıyla, davacının talep sonucu tutarı yazılacaktır. Bunlara ilave olarak, eğer tahkim anlaşmasında kararlaştırılmadıysa, taraflar görev belgesinde tahkim yeri, tahkim dili, tahkim yargılamasında uygulanacak usul kuralları, eğer taraflar anlaşmışsa hakem ya da hakem kurulunun hakkaniyet ve nesafete göre karar vereceğine ilişkin yetki verildiğine dair beyan yazılmalıdır. Taraflar tek hakem seçmişlerse tek hakem, hakem kurulu seçilmesi durumunda ise hakem kurulu, dosyanın kendisine ulaşmasından itibaren 30 gün içinde görev belgesini Sekreteryaya'ya iletir⁵¹.

UNCITRAL Model Kanun⁵²'da veya UNCITRAL (Ad Hoc) Tahkim Kuralları'nda görev belgesi düzenlenmemiş iken, MTK madde 10'da görev belgesi ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. Milletlerarası Ticaret Odası ve İstanbul Tahkim Merkezi dışında Dünyanın diğer önemli tahkim merkezleri görev belgesini benimsememiş ve kurallarında yer vermemişlerdir. Bununla beraber bazı bölgesel tahkim merkezlerinin kurallarında yer almıştır⁵³. İstanbul Tahkim Merkezi Kurallarına göre iki tarafın da iradelerinin uyuşması halinde görev belgesinin düzenlenmeyeceğine karar verebilme hakları vardır. Ancak MTO (ICC) Tahkim kurallarında görev belgesinin hazırlanması bir zorunluluk arz eder ve taraflara bu durumun aksini kararlaştırmak için hak verilmemiştir⁵⁴. MTO tahkim kuralları incelendiğinde Divan'ın görev belgesini onaylama yükümlülüğü olmadığı görülür. Ancak Divan görev belgesinin MTO Tahkim Kurallarına uygun olup olmadığını denetlemek yükümlülüğü altındadır ve eğer görev belgesi belirtilen kurallara aykırı olarak düzenlenmişse onaylanmayacaktır⁵⁵. Fakat görev belgesi MTO tahkim kurallarına aykırı düzenlenmişse gerekli gördüğü durumlarda Divan görev

⁴⁹ AKINCI, s. 457.

⁵⁰ İstanbul Tahkim Merkezi Tahkim Kuralları, 26(1). madde.

⁵¹ İstanbul Tahkim Merkezi Tahkim Kuralları, 26 (3). madde.

⁵² http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/arbitration/ml-arb/07-86998_Ebook.pdf (erişim tarihi 25.05.2017).

⁵³ Jason FRY/ Simon GREENBERG/ Francesca MAZZA , *The Secretariat's Guide to ICC Arbitration* , 2012, paragraf 3-826.

⁵⁴ Thomas H. WEBSTER/ Michael BUHLER, *Handbook of ICC Arbitration*, 2014, paragraf 23-76.

⁵⁵ FRY/GREENBERG/MAZZA, paragraf 3-800.

belgesinde değişiklik yapılmasını hakem ya da hakemlerden isteyebilir⁵⁶. Uyuşmazlığın taraflarından birinin ya da her ikisinin de imzalamayı reddettiği bir görev belgesini Divan tarafından onaylanmasını sağlamak tamamen hakem ya da hakemlerin görev ve sorumluluğundadır⁵⁷. MTO için bahsedilen söz konusu hususlar ISTAC için de benimsenmeliydi.

6. Tahkim Yargılamasında Temel İlkeler: Adil Yargılanma, Usul Ekonomisi ve Gizlilik

Yukarıda ifade edildiği üzere, taraflar aralarında yapmış oldukları tahkim anlaşması ya da ana sözleşmede belirlenen tahkim şartında İstanbul Tahkim Merkezinin Kurallarını seçtilerse, bu durumda hakem ya da hakem kurulu tahkim yargılamasını İstanbul Tahkim Merkezi Kuralları uyarınca sürdürecektir. Eğer herhangi bir konu hakkında İstanbul Tahkim Merkezi Kurallarında hüküm bulunmuyorsa, fakat taraflar aralarında konuya ilişkin bir hüküm kararlaştırmışlarsa söz konusu hüküm uygulanacaktır. Ancak hem İstanbul Tahkim Merkezi Kurallarında hem de tarafların aralarında yaptıkları tahkim anlaşmasında ya da şartında konuya ilişkin hüküm bulunmaması durumunda ise hakem ya da hakemler tarafından belirlenen kurallar uygulanacaktır⁵⁸. Bu noktada hakem ya da hakemler dürüstlük kuralına uygun davranmak yükümlülüğü altındadır. İstanbul Tahkim Merkezi Kuralları 19-21. maddelerinde bu kapsamda tahkim yargılamasında uyulması gereken temel prensipler düzenlenmiştir. Bunlar, adil yargılama prensibi, tarafların eşit ve tarafsız yargılanması, usul ekonomisi, gizlilik prensibi olarak belirtilmiştir⁵⁹. Söz konusu prensiplerin ihlali hakem kararının iptali sonucunu doğurabileceği gibi tanıma ve tenfiz engeli olarak da ortaya çıkabilecektir.

İstanbul Tahkim Merkezi Kurallarının 18. maddesinde adil yargılanma hakkı düzenlenmiştir. Buna göre, tek hakem veya hakem kurulu, yargılamayı adil ve tarafsız yürütmeli, tarafların eşitliği ilkesine uygun davranmalı ve tarafların hukuki dinlenilme hakkına riayet etmelidir.

Usul ekonomisi, İstanbul Tahkim Merkezi Kurallarının temel prensiplerindendir⁶⁰. Buna göre, taraflar ile hakem ya da hakem kurulu uyuşmazlığın niteliği ve miktarını da dikkate alarak

⁵⁶ WEBSTER/BÜHLER, paragraf 23-76.

⁵⁷ DEMİR GÖKYAYLA, s. 342.

⁵⁸ İstanbul Tahkim Merkezi Tahkim Kuralları, 22 (1). madde.

⁵⁹ İstanbul Tahkim Merkezi Tahkim Kuralları, 19-21. maddeler.

⁶⁰ İstanbul Tahkim Merkezi Tahkim Kuralları, 20. madde.

tahkim yargılamasının mümkün olan en az masrafla ve en hızlı şekilde yürütülmesi için bütün gereken çabayı göstermekle yükümlüdür. Fakat bu noktada dikkat edilmesi gereken husus, hakem ya da hakemlerin süre ve masraf tasarrufuna dikkat ederken bu durumun taraflardan herhangi birinin adil yargılanma hakkına zarar vermemesine de özen gösterilmesidir⁶¹.

Bir diğer önemli prensip ise gizlilik prensibidir⁶². Taraflarca aksi kararlaştırılmış olmadıkça, prensip olarak tahkim yargılaması gizli yapılıır. Özellikle ticari davalarda uyuşmazlığın konusu itibariyle ticari sırlar ile ilgili olması ihtimallerinde taraflar aksini kararlaştırırsa bile taraflardan birinin duruşma ya da oturum sırasındaki talebiyle duruşma veya oturum gizli olarak yapılacaktır. Gizlilik prensibi tarafların tahkimi seçmesinin bir diğer önemli sebebini teşkil etmektedir. Özellikle yerel mahkemelerin bu hususa dikkat etmemeleri tahkimi ticari şirketler açısından çok daha çekici kılmaktadır. Ayrıca yine yerel mahkemelerde dava görülürken ticari şirketlerin müşteri çevresinin korunamaması, fikri ve sınai hakların ihlale uğraması ve ticari sırların açığa çıkması ihtimal dahilinde olduğundan daha çok tahkim uyuşmazlık çözüm yöntemi olarak tercih edilmektedir.

7. Geçici Hukuki Koruma Yöntemleri

Bazı uyuşmazlıklarda ileride telafisi olmayan zararların ortaya çıkması ihtimalinde yargılama başlamadan ya da henüz bitmeden ihtiyati tedbir alınması gerekebilir. Normalde, Milletlerarası Tahkim Kanunu uyarınca henüz hakem ya da hakemler seçilmeden taraflar sadece yerel mahkemelerden geçici koruma talep edebilir. Ancak İstanbul Tahkim Merkezi Kuralları ilk kez acil durum hakemliği kavramını düzenlemiştir. Buna göre uyuşmazlığın çözülmesi için henüz hakem ya da hakemlerin atanmadığı hallerde dahi hakemden geçici koruma talebi isteyebileceklerdir. Tabiki taraflar aralarında acil hakemlik müessesesinden feragat ettiklerini kararlaştırabilirler. Tarafların eşitliği prensibi Milletlerarası Tahkim Kanunun'da doğrudan uygulanan kural niteliğinde olduğundan söz konusu feragat ancak tarafların ikisinin de rızası olduğunda geçerli olacaktır. Taraflardan biri hakem ya da hakemler tayin edilmeden önce Sekreteryaya'ya acil hakem tayini için başvurabilir⁶³. Divan başkanı, başvurunun Sekreteryaya'ya ulaşmasından itibaren 2 iş günü içinde acil durum hakemi tayin edilir. Taraflardan biri acil durum hakeminin reddini talep etmek istiyorsa bu durumu tayin edilmesinden itibaren 3 gün içinde Sekreteryaya'ya bildirmelidir. Başvurunun Sekreteryaya

⁶¹ AKINCI, s. 462.

⁶² İstanbul Tahkim Merkezi Tahkim Kuralları, 21. madde.

⁶³ İstanbul Tahkim Merkezi Tahkim Kuralları, 31. madde.

tarafından alınmasından itibaren 15 gün içinde başvuran taraf tahkim talebi ya da dilekçesini sunmaması ihtimalinde Divan başkanı acil durum hakeminin görevine son verecektir. Acil durum hakemi dosya eline geçtikten sonra en geç 7 iş günü içinde karar verme yükümlülüğü altındadır. Söz konusu süre Acil hakemin gerekçeli talebiyle veya Divan Başkanı tarafından resen uzatılabilecektir. Acil durum hakemi geçici koruma önleminin alınmasını belirli bir miktarda teminat hükmedilmesine bağlı kılabilir. Acil durum hakeminin vermiş olduğu kararı, Sekreteryaya taraflara tebliğ eder ve söz konusu karar taraflar açısından bağlayıcıdır⁶⁴.

8. Seri Tahkim Usulü

İstanbul Tahkim Merkezi Kurallarının getirdiği en büyük yeniliklerden biri seri tahkim usulüdür. Seri Tahkim, tahkim yargılama usulündeki sürelerin kısaltıldığı ve usul kurallarının daha basite indirildiği hızlı bir tahkim usulü olarak tanımlanabilir⁶⁵. Seri tahkim özellikle uyuşmazlık tutarı olarak 300.000 TL altındaki davalarda hızlı, ucuz ve de etkili bir yargı sağlanmak üzere düzenlenmiş bir tahkim yargılaması usulüdür. Talep tutarı ve eğer varsa karşı davanın talep miktarı, tahkim davasının açıldığı tarihte toplam tutarı 300.000 TL’yi geçmediği uyuşmazlıklarda İstanbul Tahkim Merkezi Kuralları (Seri Tahkim Kuralları) uygulanacaktır⁶⁶. Taraflar eğer isterlerse söz konusu miktarın üzerindeki uyuşmazlıklarda da Seri Tahkim Kuralları’nın uygulanmasına karar verebilirler. Ayrıca taraflar söz konusu miktarın altındaki uyuşmazlıkların seri tahkime tabi olmamasına da karar verebilirler. Tahkimde görülen uyuşmazlık miktarı düşük de olsa uyuşmazlık karmaşık nitelikteyse, bu takdirde seri tahkime uygun olmayabilir. Seri Tahkimde başvuru, davacının dilekçesi ve eklerini Sekreteryaya sunmasıyla başlar. Dilekçede davacı iddialarını, taleplerini, delillerini belirtmelidir. Dava dilekçesinin Sekreteryaya tarafından kendisine tebliğ edilmesinden itibaren 15 günlük süre içinde davalı cevap dilekçesini, eğer karşı dava açacaksa bu konuya ilişkin taleplerini ve bunların eklerini Sekreteryaya’ya sunacaktır.⁶⁷

⁶⁴ İstanbul Tahkim Merkezi Acil Durum Hakemi Kuralları.

⁶⁵ Irene WELSER/Christian KLAUSEGGER, ‘Chapter II: The Arbitrator and the Arbitration Procedure- Fast Tract Arbitration: Just fast or something different?’, Austrian Yearbook on International Arbitration, 2009, s. 259; Klaus Peter BERGER; *Private Dispute Resolution in International Business: Negotiation, Mediation, Arbitration*, Third Edition, Kluwer Law International, 2015, s. 151.

⁶⁶ ERDEM, s. 621.

⁶⁷ Candan YASAN, *İstanbul Tahkim Merkezi (ISTAC) Tahkim Kuralları Uyarınca Seri Tahkim Yargılaması (Fast Tract Arbitration)*, Milletlerarası Özel Hukukta Güncel Konular Sempozyumu, Eskişehir, 21-22 Nisan 2016 Sempozyum Bildirileri ve Tartışmalar, Editörler: Bilgin Tiryakioğlu, Mesut Aygün, Ali Önal, Kübra Altıparmak, Cansu Kaya, Yetkin Yayınları, Ankara, 2016, s. 358.

Eğer davalının seri tahkim kurallarının uygulanmasına itirazı varsa bu itirazını tek hakemin seçiminden ya da tayininden evvel tahkim yargılanmasının başladığına ilişkin tebliği almasından itibaren 5 gün içinde Sekreteryaya sunmalıdır. Bu konu hakkında Divan karar verecektir. Sekreteryanın davacının dilekçesini davalıya tebliğinden itibaren 15 gün içinde tek hakem taraflar arasında belirlenecektir. Eğer bu konuda taraflar anlaşamazsa Divan tek hakemi seçecektir. Tek hakem seçildikten ya da tayin edildikten sonra 7 gün içinde, tarafların da görüşünü alarak bir zaman çizelgesi hazırlayacaktır. Bu çizelgede başka dilekçelerin sunulup sunulmayacağı, duruşmaya gerek olup olmadığı ve yargılama için gereken diğer konular hakkında karar vererek hem taraflara hem de Sekreteryaya bildirecektir. Eğer hakem duruşma yapılmasına karar verirse tarafların da görüşünü alarak duruşma günü olarak belirlemiş olduğu tarihten 15 gün önce taraflara duruşmanın yapılacağı gün, saat ve yeri bildirecektir. Hakem, eğer yargılama dilekçe üzerinden yapılırsa davalının dilekçesinin sunulmasından, eğer yargılama duruşma yapılarak gerçekleşmişse duruşma tarihinden itibaren 3 ay içinde uyuşmazlığın esasına ilişkin kararını verecektir. Tarafların aralarında anlaşması ya da gerekli görülen hallerde tarafların birisi ya da hakemin başvurusuyla 3 aylık süre Divan tarafından uzatılabilecektir.⁶⁸

III. The Nut Association (TNA) Kurallarına Göre Tahkim

A. Genel Olarak

Fındık Birliği (The Nut Association, TNA) Fındık ticareti ile uğraşan tacirler tarafından 24 Nisan 2015 tarihinde kurulmuştur. Belirtmek gerekir ki, TNA, daha önce Combined Edible Nut Trade Association (CENTA)⁶⁹ adı altında faaliyetlerini yürütmekteydi ve CENTA nezdinde tahkim faaliyetleri de etkin bir şekilde yapılmaktaydı⁷⁰. Fındık konusunda uzman kişilerce ve fındık ile ilgili her türlü sorunun giderilmesi amacıyla kurulan bu kuruluş bünyesinde tahkim hizmeti de sunulmaktadır. TNA'nın tahkim ve temyiz kuralları⁷¹, 13 Mayıs 2016 tarihinde kabul edilmiş olup, fındık sektöründe uzman hakemlerin bulunduğu listeden seçilen hakemlerle uyuşmazlık çözümlenecektir. TNA tahkim kuralları ile birlikte 1996 İngiliz Tahkim Kanunu, TNA tahkiminde hakemler tarafından uygulanmaktadır. Bu bölümde, hakemlerin seçimi,

⁶⁸ İstanbul Tahkim Merkezi Seri Tahkim Kuralları, 7. madde.

⁶⁹ Michael SWANGARD/Tamsyn PICKFORD, '*Commodity Arbitrations*', Austrian Yearbook on International Arbitration, 2016, s. 33.

⁷⁰ <http://www.thenutassociation.org/about/history>. (erişim tarihi: 15.8.2017).

⁷¹ The Nut Association, Rules of Arbitration and Appeal. Çalışmamızda TNA Tahkim Kuralları olarak kısaltılmıştır.

hakem kararı ve hakem kararına karşı temyiz imkânı konularında TNA kuralları incelenecektir. TNA tahkim kuralları fındık sektörüne ilişkin yapısı ve özellikle tahkimde temyiz sisteminin kabul edilmesi ile etkin uygulama alanı bulmaktadır.

Diğer mesleki ve sektörel odalar gibi, fındık sektöründe faaliyet gösterenlerin kullanımına sunulmak üzere standart sözleşmeler ile fındık alım satımını düzenleyen “Genel Şartlar” birlik tarafından hazırlanmıştır. Bu sözleşmelerden özellikle, CIF ve FOB satışlara ilişkin standart sözleşme uygulama açısından önem arz etmektedir. Zira, fındık ticaretinde en çok kullanılan INCOTERMS’lerden olan CIF ve FOB’un kullanıldığı satımlara ilişkin özel hükümler ihtiva etmektedir. İngiltere’de fındık sektöründe faaliyet gösterenler, Birlik tarafından hazırlanmış bulunan standart sözleşmeleri ve sözleşmelerde atıf yapılan “Genel Şartları” kullanmaktadırlar. Birlik Genel Şartları kullanıldığında, taraflar arasında ortaya çıkan sorunlar, TNA Tahkim Kurallarına göre çözümlenecektir⁷². Ayrıca değinmek gerekir ki, “Genel Şartlar”ın 2. maddesinde sözleşmenin esasına ve yorumlanmasına uygulanacak hukuk olarak İngiliz Hukuku kabul edilmiştir.

TNA tahkim kurallarına göre tahkim prosedürleri, taraflarca başka bir yer kabul edilmemişse, Londra’da yürütülür. Tahkim Kuralları, 1996 İngiliz Tahkim Kanuna atıf yaparak, bu kurallarda hüküm bulunmayan hallerde, tahkim prosedürüne İngiliz Tahkim Kanununun uygulanacağını belirtmiştir. Burada özellikle, İngiliz Tahkim Kanunda yapılması muhtemel değişiklikler de dikkate alınarak, tahkim prosedürünün yapıldığı sıradaki yürürlükte bulunan kanun hükümlerinin dikkate alınacağı ifade edilmiştir⁷³.

Baştan belirtmek gerekir ki, TNA Tahkim Kurallarından faydalanabilmek için, TNA üyesi olmak zorunluluğu bulunmamaktadır. Dolayısıyla, TNA’ya üye olmayan gerçek veya tüzel kişiler de bu tahkim kurallarından yararlanarak birlik bünyesinde tahkime başvurabilirler. Birliğin Yönetim Kurulunun en önemli görevi, fındık ticaretinde çıkabilecek uyuşmazlıkları çözebilecek yetenek ve tecrübedeki hakemlerin listesini hazırlamak ve ilgililere sunmaktır⁷⁴. Hakem listesi, Sekreteryaya’da mevcut olup, bu listede hakemlerin spesifik fındık veya fındık içi ticaretinde uzmanlıkları belirtilmektedir. Bu listeye, kalite tahkimi, Quality Arbitrations denmektedir. Eğer uyuşmazlık herhangi bir kalite veya/ve şart arz etmiyorsa, tahkim, teknik

⁷² The Nut Association, Terms and Conditions and Rules of Arbitration and Appeal, Dated 13 May 2016, s.3.

⁷³ The Nut Association, s. 9.

⁷⁴ Mevcut hakem listesi için bkz: <http://www.thenutassociation.org/arbitration/arbitrators> (erişim tarihi: 15.8.2017).

tahkim, Technical Arbitrations olarak adlandırılıp, listedeki tüm üyeler, tahkim prosedürü için eşit seviyede yetkin kabul edilmektedirler.

TNA Tahkim kurallarında, özellik arz eden uyuşmazlıklarda satıcı ve alıcı açısından bir takım hak ve yükümlükler düzenlenmiştir. Buna göre, malların kalitesi ve/veya şartlarına ilişkin bir uyuşmazlık söz konusu ise, alıcı ilk olarak tahkim prosedürüne başlayacağına ilişkin niyetini satıcıya bildirdikten sonra, malların rıhtımdan veya depodan kaldırılmadan önce satıcı tarafından tüm yükün denetlenmesine fırsat vermek zorundadır. Satıcı bu denetlemeyi alıcının ihbarından itibaren 7 gün içinde yapmak zorundadır. Malların iskeleden veya depodan alınmış olması, iddianın geçersizliği sonucunu doğurmaz. Zira tüm olaylarda 2 kilo fındık içi veya 4 kilo kabuklu fındık mühürlü örnek olarak bağımsız kargo denetmeni nezaretinde alınmaktadır. Örnekler alındıktan sonra, herhangi bir masrafa mahal vermemek adına, mallar iskeleden veya depodan alınabilir. Tüm uyuşmazlıklarda, devam eden uyuşmazlığın çözüm prosedüründe, alıcı yükün korunması açısından tüm tedbirleri almakla yükümlüdür.

B. Hakemlerin Atanması ve Deliller⁷⁵

TNA tahkim kuralları incelendiğinde, uyuşmazlığın türüne göre iki farklı hakem atama sisteminin kabul edildiği görülmektedir. Aşağıda bu iki farklı sistem kısaca anlatılıp, diğer kurumsal tahkim kurallarından farklılıkları belirtilecektir.

1. Birlik Sekreteryası Tarafından Hakem Atanması

Eğer uyuşmazlık konusu, kalite ve/veya şartlı bir satım konusu mala (fındık) ilişkin ise⁷⁶, tahkim talebinde bulunan kişi Birliğin Sekreteryası'na başvurarak üç hakemin atanmasını talep eder. Sekreteryaya, sözleşmenin diğer tarafını durumdan haberdar edip, panel listesinden uyuşmazlık taraf ve konusu ile menfaati bulunmayan üç hakemi atar⁷⁷. Hakem atama usulüne Birlik Sekreteryası'nın rolü dikkate alındığında, TNA tahkimi, Londra'da merkezi olan ve

---

⁷⁵Hakemlerin atamansı konusu, TNA Tahkim Kurallarının 3. maddesinde aynı zamanda deliller konusuyla birlikte düzenlendiğinden, bu bölümde her iki konu birlikte incelenmiştir.

⁷⁶Ancak belirtmek gerekir ki, kurallarda bu türü uyuşmazlıkların neler olduğu açıklanmamıştır.

⁷⁷TNA Tahkim Kuralları, 3 (a).

uluslararası ticarete önemli yerleri bulunan GAFTA⁷⁸ ve FOSFA⁷⁹ gibi diğer kurumsal tahkim kurallarından farklı olarak, tahkim prosedürünü yürüten hakem veya hakem mahkemesi, Birlik'ten bağımsız değildir. Zira, eğer uyuşmazlık konusu kalite ve/veya şartlı bir fındık satımına yönelik ise, hakemlerin ataması tamamen Birlik tarafından yapılmaktadır. Başka bir ifadeyle, diğer kurumsal tahkim kurumlarından farklı olarak, tahkim sistemi Birlik tarafından yürütülmektedir. Bu nedenle, uyuşmazlık kalite ve/veya şartlı bir satıma ilişkin olduğunda başvuru TNA tahkim sistemi, tipik bir mesleki tahkim kurumu gibi kabul edilebilir.

2. Davanın Tarafları Tarafından Panel Listesinden Hakem Atanması

Ancak uyuşmazlık konusu kalite ile ilgili değilse, hakem atama usulünde önemli farklılıklar bulunmakta ve diğer kurumsal tahkim kurallarına nispeten benzerdir. TNA tahkim kurallarına göre, tahkim talebinde bulunan kişi, panel listesinden bir hakemin olmasını da alarak, diğer tarafa seçtiği hakemin ismini tebliğ eder⁸⁰. Diğer taraf, tebliği aldıktan itibaren 14 gün içinde panel üyelerinden bir hakem atar. Eğer davalı taraf, belirtilen zaman içerisinde, hakem atayamaz ise, davacı taraf tarafından atanan hakem tek hakem olarak görev yapar. Davacı taraf mutlaka ilk hakemin atanmasından itibaren 14 gün içerisinde yazılı olarak iddialarını kendi atadığı hakeme ve karşı tarafa tebliğ etmek zorundadır. Davalı taraf ise davacının yazılı dilekçesini aldığı tarihten itibaren 14 gün içerisinde kendi hakemine ve davacıya cevaplarını iletme zorundadır. Eğer iki hakem ataması gerçekleşmiş ise, tahkim prosedürü belgeler üzerinden yürütülecektir. Ayrıca, taraflardan herhangi biri davalının cevap dilekçesini tebliğ ettiği tarihten itibaren, duruşma talep etmez ise, hakemler tahkim prosedürünü sadece yazılı iddiaları dikkate alarak devam eder ve uyuşmazlığı bu iddialar çerçevesinde sonuçlandırır. Eğer taraflardan biri nihai dilekçelerin gönderilmesinden itibaren 14 gün içerisinde duruşma talep etmişse veya atanmış bulunan hakemler birlikte hakem kararını veremiyorlar ise, üçüncü hakem TNA tarafından atanır. Üçüncü hakem sözlü duruşmadan önce atanmak zorundadır. Ancak vurgulamak gerekir ki, tahkim kuralları gereğince, hakemler yukarıda belirtilen süreleri

---

⁷⁸ GAFTA (The Grain and Feed Trade Association), hububat ve yem ticareti ile uğraşan tacirler tarafından Londra'da kurulmuş ve bünyesinde tahkim hizmeti sunan bir birliktir. <https://www.gafta.com/> (erişim tarihi: 12.9.2017).

⁷⁹ FOSFA (The Federation of Oils, Seeds and Fats Associations), sıvı ve hayvansal yağ ve tohum sektöründe faaliyet gösteren tacirler tarafından Londra'da kurulmuş ve bünyesinde tahkim hizmeti sunan bir federasyondur. <https://www.fosfa.org/> (erişim tarihi: 12.9.2017).

⁸⁰TNA Tahkim Kuralları, 3 (b).

uzatmak konusunda mutlak takdir yetkisine sahiptir. Dolayısıyla, yukarıda belirtilen 14 günlük süreler hakemlerin takdir yetkisiyle uzatılabilir.⁸¹

Eğer sözlü delil sunulacaksa, hakemler tüm taraflara, sözlü delillerin hangi saat, tarih ve yerde sunulacağını bildirmek zorundadırlar. Örneklerin elde edilmesi, deliller, belgeler ve bilgiler, gecikme olmaksızın sağlanmalıdır. Ayrıca tahkim kurallarında açıkça hüküm altına alındığı üzere, tahkim başladıktan sonra her iki tarafın rızası bulunmadıkça sona erdirilemez (TNA Tahkim Kuralları, m. 3 (b)).

Eğer uyuşmazlık taraflarından biri tahkim yargılamasında yazılı delil vermek istiyorlarsa, bu yazılı delili, Birlik Sekreteryası'na hakemlere iletmek üzere göndermelidir. Eğer uyuşmazlık sadece teknik konulara ilişkinse, uyuşmazlık taraflarının tahkim yargılamasında sözlü delil vermek istediği varsayılır ve hakemler her iki tarafa da, sözlü duruşmanın tarih, zaman ve yerini belirtmek zorundadırlar (TNA Tahkim Kuralları, m.4).

Ancak ilginç olarak tahkim kurallarında belirtildiği üzere, tahkim yargılamasında tarafları herhangi bir hukukçu temsil edemez ve hukuk alanında herhangi bir mesleğe mensup olan kişi de tahkim yargılamasının herhangi bir prosedüründe yer alamaz⁸². Bu durum, aslında TNA'nın ne kadar riskli bir tahkim kurumu olduğunu da göstermektedir. Zira, tahkim yargılaması gibi, uzmanlık gerektiren bir yargılamada hukukun herhangi bir alanına mensup olmayan kişilerin tahkim yargılamasını yürütmesi, avukatların dahi yargılamada bulunamaması, tahkimin ruhunu teşkil eden tarafların iradesinin üstünlüğüne verilen öneme ve ayrıca adil yargılanma hakkına aykırılık teşkil eder niteliktedir.

C. Zincirleme Tahkim

TNA Tahkim Kurallarında, zincirleme tahkim adı altında enteresan bir düzenleme yer almaktadır⁸³. Bu düzenlemeye göre, zincirleme satışın söz konusu olduğu diğer bir ifadeyle tarih ve fiyat dışında tüm esaslı noktaların benzer olduğu birbirini izleyen satışlarda, kalite ve/veya şarta ilişkin uyuşmazlık ilk satıcı ve son alıcı arasında sanki aralarında bir sözleşme varmış gibi tahkime götürülebilir⁸⁴. Bu tür tahkim sonucu verilen kararlar, bu kurallardaki temyiz hükümlerince temyiz edilebilir ve verilen kararlar zincirleme satıştaki tüm ara sözleşme

⁸¹TNA Tahkim Kuralları, 3 (b).

⁸²TNA Tahkim Kuralları, 4. m.

⁸³TNA Tahkim Kuralları, 7.m.

⁸⁴ Tahkim anlaşması kural olarak sadece taraflar bakımından geçerli ve bağlayıcıdır. Tahkim anlaşmasının üçüncü kişiler açısından geçerliliği konusunda bkz: Emre ESEN, Uluslararası Ticari Tahkimde Tahkim Anlaşmasının Üçüncü Kişilere Teşmili, Beta, İstanbul, 2008, s. 11 vd.

taraflarını bağlar ve ara sözleşme taraflarınca birbirlerine karşı sanki aralarındaki sözleşmeden kaynaklanan ayrı bir karar gibi icra edilebilir.

D. Hakem Kararı

Hakem kararı, Birliğin resmi hakem kararı formlarında yazılı olarak ve gerekçeleri de içerecek şekilde hakemler tarafından imzalanmalıdır⁸⁵. Hakemler, kararlarında ayrıca uyuşmazlığın hangi tarafının tahkim masraflarını ödeyeceğine ilişkin karar vermek zorundadır. Burada dikkati çeken bir düzenleme ise, eğer taraflardan biri tahkime gitmeden önce yazılı olarak uyuşmazlığın çözümü için teklifte bulunmuş ise ve diğer taraf bu teklifi kabul etmemiş ve tahkim yargılamasında hakemler uyuşmazlığı teklifi reddeden taraf aleyhine karara bağlamışlar ise, tahkim masrafları bu teklifi reddeden tarafça ödenecektir.

Eğer uyuşmazlık konusu kalite ve/ veya şartlara ilişkin ise ve hakemler ürünün “Adil Averaj Kalite” ‘de olduğu şeklinde değerlendirme yapmışlar ise, eğer ayıplı fındık veya fındık içinin oranı bu averajı geçmiş ise, hakemler iskontonun şartlarının oluşmadığına karar verip, davayı reddederler.

Hakemler kendilerinin tahkim yargılamasını yapmayı kabul etmelerinden itibaren 35 gün içerisinde karar verirler (TNA Tahkim Kuralları 6.m). Hakemler bu süre zarfında karar vermenin pratik açıdan mümkün olmamasından dolayı, üçüncü hakemle anlaşarak, bu süreyi uzatma konusunda takdir yetkisine sahiptirler.

Hakem kararının yukarıda belirtilen süreler içerisinde verilmesinden sonra, hakemler veya atanmışsa üçüncü hakem de, kararı imzalayıp, Birlik Sekreteryası’na göndermek zorundadır. Davacı taraf eğer Birlik üyesi ise, Sekreterya kendisine derhal tahkim masraflarının ödenmesi kaydıyla kararın tebliğ edileceğini bildirir. Tahkim masrafları Birlik tarafından alındıktan sonra, hakem kararı davacıya veya diğer tarafa tebliğ edilir. Eğer davacı kararı almamış ise, Birliğin Yönetim Kurulu üyeleri kararı Birliğin Kitabında ilan eder ve/veya Birliğin üyelerine durum hakkında bilgi verir. Bu durum tebliğ etkisinde olup, tahkim taraflarının Birliğin Yönetim Kurulu’nun böyle bir yetkisi olduğunda baştan onay verdikleri kabul edilmektedir⁸⁶.

---

⁸⁵ TNA Tahkim Kuralları, 10. m.

⁸⁶TNA Tahkim Kuralları, 9.m.

E. Temyiz İmkânı

TNA tahkiminde, taraflara temyiz imkânı tanınmıştır. Hakemler tarafından verilen karardan tatmin olmayan taraf, kararı Birliğin Yönetim Kurulu (Board of Directors) nezdinde temyiz edebilir. Yönetim Kurulu, dava ile menfaati bulunmayan kendi üyelerinden üç kişiyi, Temyiz Kurulu (Appeal Board) olarak görevlendirir⁸⁷. Dolayısıyla, her bir davada farklı ve yeni bir temyiz kurulu oluşturulur. Tahkim kurallarında detaylı olarak belirtildiği üzere, karar tarihinden itibaren 28 gün içinde, temyiz harcı da yatırarak Birlik nezdinde temyize gidilebilir. Temyiz eden taraf birlik üyesi değil ise, ödenecek harç miktarları artmaktadır.

Temyiz talebinde bulunan taraf, iddiasını yazılı olarak ve ilgili belgeleri ekleyerek, diğer taraf ve Birliğin Sekreteryası'na temyiz edeceğini belirtmesinden itibaren 7 gün içerisinde sunmalıdır. Davalı taraf temyize ilişkin kendi ve/veya karşı iddialarını temyiz eden tarafa ve Birliğin Sekreteryası'na temyiz başvurusunu aldığı tarihten itibaren 14 gün içerisinde sunmalıdır. Temyiz Kurulu, karşılıklı olarak sunulan bu iddialarda yer almayan yazılı veya sözlü herhangi bir yeni delili dikkate almayabilir (TNA Tahkim Kuralları m. 10 (2)).

Temyiz kurulu hakem kararını onayabileceği gibi değiştirebilme yetkisine sahip olup, kararını gerekçeli bir şekilde verir⁸⁸. Ayrıca, Temyiz Kurulu, tahkim masraflarına ilişkin kararı da değiştirme veya yeniden değerlendirme yetkisine de sahiptir. Temyiz kurulu, tahkim taraflarını, hakemleri ve üçüncü hakemi de yazılı veya sözlü delil vermesi için davet edebilmek yetkisine de sahiptir. Taraflar kural olarak temyiz aşamasında da hukuk mesleğinden olan bir kişi tarafından temsil edilemez. Ancak, Temyiz Kurulunun görüşleri doğrultusunda, temyizde önemli hukuki sorunlara ilişkin her iki tarafa da aynı haklar tanınarak hukukçular tarafından temsil edilebilirler. Ayrıca vurgulamak gerekir ki, TNA Tahkim kurallarına göre, asıl tahkim harçları, Birlik tarafından alınmadan, temyiz başvurusu yapılamaz (TNA Tahkim Kuralları 11 m. (2)).

TNA Tahkim kuralları tarafından verilen hakem kararı veya temyiz kararı, karara taraf olanların Fındık Birliği'ne (TNA) üye olup olmamasına bakılmaksın, davayı kazanan tarafça kararlardan menfaati olan herkese bildirilebilir⁸⁹. Bu tamamen, kazanan tarafın inisiyatifinde olan bir durum olarak tahkim kurallarında düzenlenmiştir. Ayrıca, hakem veya temyiz kararlarını yerine getirmeyenler de, Birlik tarafından tüm üyelere ve ilgili ticaret birliklerine veya herhangi bir üçüncü kişiye bildirebilir. Bu konuda birliğin takdir yetkisi olup, TNA

---

⁸⁷TNA Tahkim Kuralları, 10.m.

⁸⁸TNA Tahkim Kuralları, 11. m.

⁸⁹TNA Tahkim Kuralları, 12. m.

terimleri bağlamında ticaret yapan ve birliğin kurallarını kabul eden tarafların bu duruma önceden onay verdikleri Tahkim Kurallarında kabul edilmiştir. Burada açıklanan tahkim kararının Birliğin tüm üyelerine ve tüm sektöre sirküle edilmesi, Birlik hakem kararlarının rızaen yerine getirilmesinde etkin bir rol oynamaktadır.

F. Masraflar

TNA Tahkiminde, hakem ücretleri, uyuşmazlık konusu yükün değerine göre değişken tarifede hesaplanmakta ve hakemlere eşit olarak dağıtılmaktadır⁹⁰. Eğer üçüncü bir hakemde tahkimde görev yapar ise, hakem ücretleri yüzde elli artmakta ve üçüncü hakem bu ilave ücreti almaktadır. Tarifeler en az 1000 Pound olmak üzere detaylı bir şekilde tahkim kurallarında yazmakta olup, bu ücretler Birlik Yönetim Kurulu kararınca değiştirilebilir. Ayrıca belirtmek gerekir ki, tahkim için Birliğin aldığı idari harçlar, tarafların birlik üyesi olup olmamasına göre de değişmektedir. Davanın taraf veya tarafları Birlik üyesi olduğunda, önemli oranda (yüzde elli) idari harç ücretinde indirim yapılmaktadır. Ayrıca Birlik üyesi olmayan tarafça başlatılan tahkimlerde, hakem ücretleri ve idari ücretler tahkim yargılamasına başlamadan önce ödenmek zorundadır [TNA Tahkim Kuralları, 8. m (f)].

Sonuç

Uluslararası ticari ilişkilerde, özelde fındık ticaretinde risk faktörü son derece önemli bir husustur. Uluslararası ticari ilişkilerde taraflar arasında çıkabilecek hukuki problemlerin temelinde ticari ilişki ya da faaliyetlerin geçtiği birden fazla ülke hukukları arasındaki esasa ya da usule ilişkin farklılıklar olası hukuki risklerin en önemlisini oluşturmaktadır. Ayrıca yerel yargılama sürelerinin uzunluğu, teminat veya harç yükümlülükleri ve milli mahkemelerden karar alınsa dahi kararın icraya konulmasındaki zorluklar ticari ilişkilerde karşılaşılabilecek hukuki riskler arasında yer almaktadır. Bu anlamda uluslararası ticari tahkimin günümüzde uluslararası ticarete falliyet gösteren kişilerce en çok tercih edilen uyuşmazlık çözüm methodu olmasının nedeni belirtilen hukuki risklerin uyuşmazlık çözüm mekanizması olan tahkim ile ortadan kaldırılmasıdır.

ISTAC, dış ticarete ilişkin uyuşmazlıkların çözümlenmesinde getirmiş olduğu tahkim kuralları ile fındık ihracatçılarımıza da arabuluculuk ve tahkim hizmetleri sunmaktadır. ISTAC

---

⁹⁰TNA Tahkim Kuralları, 8. m.

kuralları incelendiğinde, fındık ihracatçılarımız açısından avantajların bulunduğu görülmektedir. Özellikle gizlilik prensibi, acil durum hakemliği ve fındık ile ilgili uyuşmazlıkların seri ve adil bir şekilde çözümüne ilişkin olarak, ISTAC seri tahkim usulü, bu kurumun tercih edilmesinde en önemli etkenler olacaktır.

TNA tahkim kuralları fındık sektörüne ilişkin yapısı ve özellikle tahkimde temyiz sisteminin kabul edilmesi ile etkin uygulama alanı bulmaktadır. Ancak, özellikle fındık ihracatında uyuşmazlık konusunun kalite ve /veya şartlı bir satıma ilişkin olması durumunda, hakem atamalarında tarafların herhangi bir rolü olmadan, Birlik Sekretaryası tarafından hakemlerin atanacak olması, hakemlerin bağımsızlığı konusunda önemli bir problemdir. Ayrıca, TNA tahkiminde tahkim yargılamasında herhangi bir hukukçu tarafından temsil edilememe kuralı ve tahkim yargılamasını sadece fındık alanında uzman olan ama hukukçu olmayan kişilerin yürütmesi, adil yargılama hakkını ihlal edebilecektir. Ayrıca tahkim yargılamasındaki harçların, tarafların birlik üyesi olup olmamasına göre değişmesi de göz önünde bulundurulması gereken önemli bir sorundur. Zira, birlik üyesi olmayan tarafın ödeyeceği harç miktarları artmaktadır.

Genel olarak incelendiğinde uluslararası fındık ticaretine ilişkin uyuşmazlıkların çözümlenmesinde tahkim, taraflara tanıdığı esneklik ve hakem kararlarının milli mahkeme kararlarına oranla icrasındaki kolaylık bakımından tercih edilebilir, avantajlı bir uyuşmazlık çözüm yöntemidir. Çalışmamızda ISTAC ve TNA detaylı bir şekilde incelendiğinde Türk fındık ihracatı açısından bakıldığında TNA kurallarına kıyasla ISTAC tahkiminin daha avantajlı olduğu kanaatine varılmıştır.

KAYNAKÇA/REFERENCES

- AKINCI, Ziya; *Milletlerarası Tahkim*, Genişletilmiş ve Güncelleştirilmiş 4. Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2016.
- BACANLI, Mehmet Rifat; *Bir Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolu Olarak İstanbul Tahkim ve Arabuluculuk Merkez (ISTAC) Tahkim Yargılamasında Delillerin İbrası ve Değerlendirilmesi*, Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, 2016, 8, s. 75-113.
- BANTEKAS, Ilias; *An Introduction to International Arbitration*, Cambridge, 2015.
- BERGER, Klaus Peter; *Private Dispute Resolution in International Business: Negotiation, Mediation, Arbitration*, Third Edition, Kluwer Law International, 2015.
- BLACKABY, Nigel /Costantine PARTASIDES QC, /Alan REDFERN /Martin HUNTER; *Redfern and Hunter On International Arbitration*, Sixth Edition, Oxford University Press 2015.
- BORN, Gary B; *International Arbitration: Law and Practice*, Kluwer Law International BV, 2012.
- ÇALIŞKAN, Yusuf, *Uluslararası Fikri Mülkiyet Hukukunda Uyuşmazlık Çözüm Mekanizmaları: WIPO Tahkimi ve Dünya Ticaret Örgütü*, Değişim Yayınları, İstanbul, 2008.
- ÇELİKEL, Aysel/ Bahadır ERDEM, *Milletlerarası Özel Hukuk*, 14. Bası, Beta, İstanbul, 2016.
- DEMİR GÖKYAYLA, Cemile; *İstanbul Tahkim Merkezi Kuralları Uyarınca Divanın Yetki ve Görevleri*, Milletlerarası Özel Hukukta Güncel Konular Sempozyumu, Eskişehir, 21-22 Nisan 2016 Sempozyum Bildirileri ve Tartışmalar, Editörler: Bilgin Tiryakioğlu, Mesut Aygün, Ali Önal, Kübra Altıparmak, Cansu Kaya, Yetkin Yayınları, Ankara, 2016, s. 337-355.
- DOĞAN, Vahit; *Milletlerarası Özel Hukuk*, 3. Baskı, Savaş Yayınevi, 2015.
- ERDEM, Ercüment; *Milletlerarası Ticaret Hukuku*, Onikilevha, İstanbul, 2017.
- ESEN, Emre; *Uluslararası Ticari Tahkimde Tahkim Anlaşmasının Üçüncü Kişilere Teşmili*, Beta, İstanbul, 2008.
- FRY, Jason/ Simon GREENBERG/ Francesca MAZZA; *The Secretariat's Guide to ICC Arbitration*, 2012.

MOSES, Margaret L.; *The Principles and Practice of International Commercial Arbitration*, Cambridge, Second Edition, 2012.

NOMER, Ergin /Nuray EKŞİ/Günseli ÖZTEKİN GELGEL; *Milletlerarası Tahkim Hukuku*, Cilt I, 5. Bası, Beta, 2016.

ÖZEL, Sibel; *Milletlerarası Ticari Tahkimde Kanunlar İhtilafı Meseleleri*, İstanbul, 2008.

SWANGARD, Michael /Tamsyn PICKFORD; *Commodity Arbitrations*, Austrian Yearbook on International Arbitration, 2016, s. 29-47.

ŞANLI, Cemal/ Emre ESEN/ İnci Ataman FİGANMEŞE; *Milletlerarası Özel Hukuk*, 5. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2016.

ŞANLI, Cemal; *Uluslararası Ticari Akitlerin Hazırlanması ve Uyuşmazlıkların Çözüm Yolu*, Altıncı Bası, Beta, İstanbul, 2016.

WEBSTER, Thomas H. / Michael BUHLER; *Handbook of ICC Arbitration*, 2014.

WELSER, Irene /Christian KLAUSEGGER; *Chapter II: The Arbitrator and the Arbitration Procedure- Fast Tract Arbitration: Just fast or something different?*, Austrian Yearbook on International Arbitration, 2009, s. 259-279.

YASAN, Candan; *İstanbul Tahkim Merkezi (ISTAC) Tahkim Kuralları Uyarınca Seri Tahkim Yargılaması (Fast Tract Arbitration)*, Milletlerarası Özel Hukukta Güncel Konular Sempozyumu, Eskişehir, 21-22 Nisan 2016 Sempozyum Bildirileri ve Tartışmalar, Editörler: Bilgin Tiryakioğlu, Mesut Aygün, Ali Önal, Kübra Altıparmak, Cansu Kaya, Yetkin Yayınları, Ankara, 2016, s. 355-373.